

พระไตรปิฎก ฉบับ สังเขปวัฒนธรรม

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๓

สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระไตรปิฎก ฉบับ สังเขปวัฒนธรรม

พระวินัยปิฎก เล่มที่ ๓ ภิกขุณีวิภังค์

สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระไตรปิฎก ฉบับ สังเขปวัฒนธรรม

จัดทำโดย : ทีมสารสนเทศ สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา

เผยแพร่ : เมษายน ๒๕๖๕

ลิขสิทธิ์ : สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา

พระไตรปิฎกภาษาไทย

ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISPN : ๙๗๔-๕๗๕-๓๖๙-๖

ข้อมูลเฉพาะ

พระวินัยปิฎก เล่ม ๓ : ภิกขุณีวิวัฏฐ์

จำนวนหน้า : ๔๐๑ หน้า

ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. ๒๕๓๙

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภิกขุณีวิภังค์

บทบัญญัติของภิกษุณีสงฆ์ แบ่งเป็น ๗ กัณฑ์ คือ
ปาราชิกกัณฑ์ ๘ ลิกขาบท สังฆาติเสสกัณฑ์ ๑๗ ลิกขาบท
นิสัคคิกกัณฑ์ ๓๐ ลิกขาบท ปาจิตตียกัณฑ์ ๑๖๖ ลิกขาบท
ปาฏิเทสนียกัณฑ์ ๘ ลิกขาบท เสขียกัณฑ์ ๗๕ ลิกขาบท
และอธิกรณสมณะ ๗ รวมเป็น ๓๑๑ ลิกขาบท

อรรถกถา

สมันตปาสาทิกา, กังขาวิตรณี, วินยสังคหอัฏฐกถา

ฎีกา

สารัตถทีปนี

พระวินัยปิฎก เล่ม ๓

ภิกขุณีวิภังค์

ว่าด้วยบทบัญญัติของภิกษุณีสงฆ์ในปาราชิกกัณฑ์
สังฆาทิเสสกัณฑ์ นิสัคคิกกัณฑ์ ปาจิตตियกัณฑ์ ปาฏิเทสนีย
กัณฑ์ เสนียกัณฑ์ และอธิกรณสมณะ รวมเป็น ๓๑๑ ลิกขาบท

การปรับโทษอาบัติในภิกขุณีวิภังค์ ปรับโทษสถานหนัก
แก่ภิกษุณีผู้ล่วงละเมิดบทบัญญัติในปาราชิกกัณฑ์และ
สังฆาทิเสสกัณฑ์ และปรับโทษสถานเบาแก่ภิกษุณีผู้ล่วง
ละเมิดบทบัญญัติในกัณฑ์ที่เหลือ

๑. ปาราชิกของภิกษุณีสงฆ์

ปาราชิกของภิกษุณีสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. **อสาธณปาราชิก** เป็นลิกขาบทที่พระผู้มีพระภาค
ทรงปรารภภิกษุณีสงฆ์ บัญญัติไว้เฉพาะภิกษุณีสงฆ์

๒. **สาธณปาราชิก** เป็นลิกขาบทที่พระผู้มีพระภาค
ทรงปรารภภิกษุสงฆ์บัญญัติไว้ ซึ่งภิกษุณีสงฆ์พึงรักษาด้วย

ในภิกขุณีวิภังค์นี้แสดงไว้เฉพาะอสาธณปาราชิก ๔
ลิกขาบท ส่วนสาธณปาราชิก ๔ ลิกขาบทอนุโลมตามของภิกษุ

อสาธารณปาราชิก ๔ สิกขาบท ได้แก่

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ว่าด้วยการยินดีการจับต้องบริเวณ
ได้รากล้วนลงมาเหนือเข้าขึ้นไปของชาย

ภิกษุณีผู้กำหนดยินดีการจับต้อง การลูบคลำ การจับ การ
ต้อง หรือการบีบของชายผู้กำหนด บริเวณได้รากล้วนลงมา
เหนือเข้าขึ้นไป ต้องอาบัติปาราชิกชื่อว่าอุพพสาณุมัณฑลิกา

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ว่าด้วยการปกปิดโทษ

ภิกษุณีรู้อยู่ปกปิดโทษของภิกษุณีผู้ต้องอาบัติปาราชิก
ไม่โจทด้วยตนเอง ไม่บอกแก่คณะ ต้องอาบัติปาราชิกชื่อว่า
วัชชปฏิจฉาทิกา

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ว่าด้วยการประพฤติดตามภิกษุที่
ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม

ภิกษุณีประพฤติดตามภิกษุที่ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันลง
อุกเขปนียกรรมแล้ว และสงฆ์ยังไม่รับกลับเข้าหมู่ ยังไม่มีสิทธิ
อยู่ร่วมกับสงฆ์ ต้องอาบัติปาราชิกชื่อว่าอุกขิตตานวุตติกา

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ ว่าด้วยวัตถุ ๘ มีการยินดีการจับ
ต้องมือของชาย เป็นต้น

ภิกษุณีผู้กำหนดยินดีการจับมือ การที่ชายผู้กำหนดจับ

มุลังขาทิ ยืนเคียงคู่กัน สนทนากัน ไปที่นัดหมาย ยินดีการที่
ชายมาหา เดินตามชายเข้าไปสู่ที่ลับ และน้อมกายเข้าไปหาเพื่อ
คลุกคลีกันเพื่อจะเสพอสังขารคือการถูกต้องกาย เมื่อกระทำ
ครบทั้ง ๘ อย่างนี้ ต้องอาบัติปาราชิกชื่อว่าอัญจวัตตุกา

สาธณปาราชิกอีก ๔ สิกขาบท ได้แก่

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ภิกษุณีเสพเมถุนธรรมด้วยความ
พอใจ โดยที่สุตกับสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นปาราชิก หาสังวาส
มิได้

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ภิกษุณีถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของ
มิได้ให้ โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลัก จากหมู่บ้านก็ตาม จากป่า
ก็ตาม มีมูลค่าเท่ากับอัตราโทษที่พระราชาทั้งหลายจับโจรได้
แล้วประหารบ้าง จองจำบ้าง เนรเทศบ้าง บริภาษว่า เจ้าเป็น
โจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย เพราะถือเอา
ทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นใด ภิกษุณีผู้ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของ
มิได้ให้เช่นนั้น ย่อมเป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ภิกษุณีจงใจพรากกายมนุษย์จาก
ชีวิต หรือแสวงหา ศัสตราอันจะพรากกายมนุษย์นั้น กล่าว
พรรณนาคุณแห่งความตายหรือชักชวนเพื่อให้ตายว่า ท่านผู้
เจริญ จะมีชีวิตอย่างลำบากยากเข็ญนี้ไปทำไม ท่านตายเสียดี

กว่า เธอมีจิตใจดำริอย่างนี้ กล่าวพรรณนาคุณแห่งความตาย หรือชักชวนเพื่อความตายโดยประการต่าง ๆ ย่อมเป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ ภิกษุณีไม่รู้ยั้งกล่าวอวดอุตริมนุสสธรรมอันเป็นญาณทัสสนะที่ประเสริฐอันสามารถให้น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ ต่อจากนั้นผู้ใดผู้หนึ่งโจทก์ก็ตาม ไม่โจทก์ก็ตาม เธอต้องอาบัติแล้วหวังความบริสุทธิ์พึงกล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า ดิฉันไม่รู้อย่างนั้น ได้กล่าวว่ามี ไม่เห็นอย่างนั้น ได้กล่าวว่าเห็น ดิฉันกล่าวคำไร้ประโยชน์ เป็นคำเท็จ เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ ย่อมเป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้

๒. สังฆาติเสสกัณฑ์ ตอนว่าด้วยสังฆาติเสส ๑๗ สิกขาบท

สังฆาติเสสของภิกษุณีสงฆ์ มี ๑๗ สิกขาบท แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. อสาธารณสังฆาติเสส เป็นสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคทรงปรารภภิกษุณีสงฆ์ บัญญัติไว้เฉพาะภิกษุณีสงฆ์

๒. สาธารณสังฆาติเสส เป็นสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคทรงปรารภภิกษุสงฆ์ บัญญัติไว้ซึ่งภิกษุณีสงฆ์พึงรักษาด้วย

ในภิกขุนี้วิภังค์นี้ แสดงไว้เฉพาะอสาธารณสังฆาภิเสส ๑๐
สิกขาบท ส่วน สาธารณสังฆาภิเสสอีก ๗ สิกขาบทอนุโลมตาม
สิกขาบทของภิกษุ

อสาธารณสังฆาภิเสส ๑๐ สิกขาบท ได้แก่

สังฆาภิเสสสิกขาบทที่ ๑ ว่าด้วยการก่อกดีพิพาท

ภิกษุณีก่อกดีพิพาทกับคหบดี บุตรคหบดี ทาส กรรมกร
โดยที่สุดแม้กับสมณปริพาชก ต้องอาบัติสังฆาภิเสสชื่อปฐมา
ปัตติกะ นิสสารณียะ

สังฆาภิเสสสิกขาบทที่ ๒ ว่าด้วยการบวชให้สตรีผู้เป็น โจร

ภิกษุณีรู้อยู่ บวชให้สตรีที่เป็นโจร เป็นนักโทษประหาร
โดยไม่บอกแก่พระราชา สงฆ์ คณะ สมาคม หรือกลุ่มชนให้
ทราบ ต้องอาบัติสังฆาภิเสสชื่อปฐมาปัตติกะ นิสสารณียะ เว้น
ไว้แต่บวชให้สตรีที่สมควร

สังฆาภิเสสสิกขาบทที่ ๓ ว่าด้วยการไปสู่ละแวกหมู่บ้าน ตามลำพังเป็นต้น

ภิกษุณีไปสู่ละแวกหมู่บ้าน ข้ามฝั่งแม่น้ำ ออกไปอยู่พัก
แรม หรือเดินปลีกจากคณะไปรูปเดียว ต้องอาบัติสังฆาภิเสส

ชื่อปฐมาปัตติกะ นิสสารณียะ

สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๔ ว่าด้วยการเรียกภิกษุณีที่สงฆ์
ลงอุกเขปนียกรรมเข้าหมู่

ภิกษุณีไม่บอกการกสงฆ์ ไม่รับรู้ฉันทะของคณะ เรียก
ภิกษุณีที่ถูกลงอุกเขปนียกรรมแล้วโดยธรรม โดยวินัย
โดยสัตตสุศาสน์เข้าหมู่ ต้องอาบัติสังฆาติเสสชื่อปฐมาปัตติกะ
นิสสารณียะ

สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๕ ว่าด้วยการรับโภชนะจากมือชาย
ผู้กำหนด

ภิกษุณีผู้กำหนด รับของเคี้ยวของฉันจากมือชายผู้
กำหนดด้วยมือของตนแล้ว เคี้ยวหรือฉัน ต้องอาบัติสังฆาติเสส
ชื่อปฐมาปัตติกะ นิสสารณียะ

สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๖ ว่าด้วยการส่งเสริมภิกษุณีให้
รับโภชนะจากมือชายผู้กำหนด

ภิกษุณีส่งเสริมภิกษุณีอื่นให้รับของเคี้ยวของฉันจาก
มือชายผู้กำหนดโดยกล่าวว่า “แม่เจ้า ชายผู้นั้นจะกำหนดหรือ
ไม่ก็ตาม ก็ทำอะไรท่านไม่ได้ เขาถวายสิ่งใดไม่ว่า จะเป็นของ
เคี้ยวหรือของฉัน นิมนต์รับแล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด” ต้องอาบัติ
สังฆาติเสสชื่อปฐมาปัตติกะ นิสสารณียะ

สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๗ ว่าด้วยการบอกคืนพระรัตนตรัย

ภิกษุณีโกรธไม่พอใจ บอกคืนพระรัตนตรัย และจะไปเข้ารีตเดียรถีย์ ภิกษุณีอื่นห้ามไม่ฟัง ยังยืนย่นอยู่อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณุภาสน์ครบ ๓ ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาติเสสช้อยาวตติยกะนิสสารณียะ

สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๘ ว่าด้วยภิกษุณีโกรธเพราะถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์

ภิกษุณีถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์โกรธไม่พอใจ กล่าวหาสงฆ์ว่าลำเอียงเพราะชอบเป็นต้น ภิกษุณีอื่นห้ามไม่ฟัง ยังยืนย่นอยู่อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณุภาสน์ครบ ๓ ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาติเสสช้อยาวตติยกะนิสสารณียะ

สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๙ ว่าด้วยภิกษุณีมีความประพฤติเลวทราม

ภิกษุณีอยู่คลุกคลีกัน มีความประพฤติ มีกิตติศัพท์ มีชื่อเสียงเลวทราม มักเบียดเบียนสงฆ์ ปกปิดโทษของกันและกัน ภิกษุณีอื่นห้ามไม่ฟัง ยังยืนย่นอยู่อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณุภาสน์ครบ ๓ ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาติเสส ช้อยาวตติยกะนิสสารณียะ

สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๐ ว่าด้วยการยุ้งให้ภิกษุณี
ประพฤติเลวทราม

ภิกษุณียุงให้ภิกษุณีอื่นอยู่คลุกคลีกัน โดยกล่าวว่า “แม่
เจ้าทั้งหลาย ภิกษุณีเหล่าอื่นอยู่คลุกคลีกัน มีความประพฤติ
มีกิตติศัพท์ มีชื่อเสียงเลวทรามก็มีอยู่ แต่สงฆ์ไม่ว่ากล่าวตัก
เตือนพวกนั้น คอยแต่จะว่ากล่าวตักเตือนพวกท่าน” ภิกษุณีอื่น
ห้ามไม่ฟัง ยังยืนย่นยุ้งอยู่อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณุภาสน์
ครบ ๓ ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาติเสสชื่อยาวตติยกะ นิสสารณียะ

สาธารณสังฆาติเสส ๗ สิกขาบท ได้แก่

๑. สัตถุจรีตตสิกขาบท ว่าด้วยการชักสื่อ

ภิกษุณีทำหน้าที่ชักสื่อบอกความประสงค์ของชายแก่
หญิงหรือความประสงค์ของหญิงแก่ชาย เพื่อให้เป็นภรรยา
หรือเป็นชู้รัก โดยที่สุดแม้เพื่อให้อยู่ร่วมกันชั่วคราว ต้องอาบัติ
สังฆาติเสสชื่อยาวตติยกะ นิสสารณียะ

๒. ปฐมทุฏฐโทสสิกขาบท ว่าด้วยภิกษุณีขัดเคืองมีโทสะ
ข้อที่ ๑

ภิกษุณีขัดเคือง มีโทสะไม่แช่มชื่น ใส่ความภิกษุณีอื่นด้วย
อาบัติปาราชิกไม่มีมูล ต้องอาบัติสังฆาติเสสชื่อยาวตติยกะ
นิสสารณียะ

๓. ทุติยทุฏฐโทสสิกขาบท ว่าด้วยภิกษุณีขัดเคืองมีโทสะ
ข้อที่ ๒

ภิกษุณีขัดเคือง มีโทสะ ไม่แค้นขึ้น พยายามหาเรื่องใส่
ความภิกษุณีอื่นด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล ต้องอาบัติสังฆาทิ
เสสชื่อปฐมาปัตติกะ นิสสารณียะ

๔. สังฆเภทสิกขาบท ว่าด้วยการทำสงฆ์ให้แตกกัน

ภิกษุณีเพียรพยายามทำสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้
แตกแยก ภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนก็ไม่ยอมเชื่อฟัง สงฆ์
จึงสวดสมณุภาสน์ ถ้าเธอสละพฤติกรรมนั้นได้ ขณะที่สงฆ์สวด
สมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง นั้นเป็นการดี แต่ถ้าเธอยืนย้น
ประพฤติดู้อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณุภาสน์ตักเตือนครบ ๓
ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาทิเสสชื่อยาวตติยกะ นิสสารณียะ

๕. สังฆเภทานุวัตตสิกขาบท ว่าด้วยภิกษุณีประพฤติดู
ตามกล่าวสนับสนุน ภิกษุณีผู้ทำลายสงฆ์

ภิกษุณีเป็นพรรคพวกสนับสนุนภิกษุณีที่ทำสงฆ์ให้
แตกแยกกัน ภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนก็ไม่ยอมเชื่อฟัง
สงฆ์จึงสวดสมณุภาสน์ ถ้าเธอสละพฤติกรรมนั้นได้ ขณะที่สงฆ์
สวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง นั้นเป็นการดี แต่ถ้าเธอ
ยืนย้นประพฤติดู้อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณุภาสน์ตักเตือน

ครบ ๓ ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาทิเสสชื่อยาวตติยกะ นิสสารณียะ

๖. ทุพพจสิกขาบท ว่าด้วยภิกษุณีเป็นคนว่ายาก

ภิกษุณีประพฤติดนเป็นคนว่ายากสอนยาก ภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนก็ไม่ยอมเชื่อฟัง สงฆ์จึงสวดสมณูภาสน์ ถ้าเธอสละพฤติกรรมนั้นได้ขณะที่สงฆ์สวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง นั้นเป็นการดี แต่ถ้าเธอยืนย้นประพฤติดู้อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณูภาสน์ตักเตือนครบ ๓ ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาทิเสสชื่อยาวตติยกะ นิสสารณียะ

๗. กุลทูลสจสิกขาบท ว่าด้วยภิกษุณีผู้ประทุษร้ายตระกูล

ภิกษุณีประทุษร้ายตระกูลคือประจบศฤงคาร์ สงฆ์ไล่ออกจากวัด กลับติเตียนสงฆ์ ภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนก็ไม่ยอมเชื่อฟัง สงฆ์จึงสวดสมณูภาสน์ ถ้าเธอสละพฤติกรรมนั้นได้ขณะที่สงฆ์สวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง นั้นเป็นการดี แต่ถ้าเธอยืนย้นประพฤติดู้อย่างนั้น จนสงฆ์สวดสมณูภาสน์ตักเตือนครบ ๓ ครั้ง ต้องอาบัติสังฆาทิเสสชื่อยาวตติยกะ นิสสารณียะ

๓. นิสัคคิกยกัณฑ์ ตอนว่าด้วยนิสัคคิยปาจิตตีย์

นิสัคคิยปาจิตตีย์ของภิกษุณี แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) อสาธารณบัญญัติ (๒) สาธารณบัญญัติในภิกษุณีวัฏกัณฑ์ แสดง

ไว้เฉพาะอสาธารณบัญญัติ นิสัคคิยกันท์แบ่งเป็น ๓ วรรค คือ

๑. ปัตตวรรค หมวดว่าด้วยบาตร มี ๑๒ ลิกขาบท
๒. จีวรวรรค หมวดว่าด้วยจีวร มี ๘ ลิกขาบท
๓. ชาตรูปรชตวรรค หมวดว่าด้วยทองและเงิน มี ๑๐ ลิกขาบท

๔. ปาจิตติยกันท์ ตอนว่าด้วยอาบัติปาจิตตีย์ล้วน

ปาจิตตีย์ของภิกษุณี แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) อสาธารณบัญญัติ (๒) สาธารณบัญญัติในภิกษุณีวิวัฏค์แสดงไว้เฉพาะอสาธารณบัญญัติ ในปาจิตติยกันท์ แบ่งเป็น ๑๖ วรรค คือ

อสาธารณบัญญัติ ๔ วรรค

๑. ลสฺสนวรรค หมวดว่าด้วยกระเทียม มี ๑๐ ลิกขาบท
๒. อ้นธการวรรค หมวดว่าด้วยความมิด มี ๑๐ ลิกขาบท
๓. นัคควรรค หมวดว่าด้วยการเปลือยกาย มี ๑๐ ลิกขาบท

๔. ตูรัฎฐวรรค หมวดว่าด้วยการนอนร่วมกัน มี ๑๐
ลิกขาบท

๕. จิตตาคารวรรค หมวดว่าด้วยหोजิตรกรรม มี ๑๐
ลิกขาบท

๖. อารามวรรค หมวดว่าด้วยอาราม มี ๑๐ ลิกขาบท

๗. คัพภินีวรรค หมวดว่าด้วยสตรีมีครรภ์ มี ๑๐
ลิกขาบท

๘. กุมารีภูตวรรค หมวดว่าด้วยกุมารี มี ๑๓ ลิกขาบท

๙. ฉัตตุปาหนวรรค หมวดว่าด้วยร่มและรองเท้า มี ๑๓
ลิกขาบท

สาธารณบัญญัติ ๗ วรรค

๑๐. มุสาวาทวรรค หมวดว่าด้วยการกล่าวเท็จ มี ๑๐
ลิกขาบท

๑๑. ภูตคามวรรค หมวดว่าด้วยภูตคาม มี ๑๐ ลิกขาบท

๑๒. โภชนวรรค หมวดว่าด้วยโภชนะ มี ๑๐ ลิกขาบท

๑๓. จาริตตวรรค หมวดว่าด้วยจารีต มี ๑๐ ลิกขาบท

๑๔. โชติตวรรค หมวดว่าด้วยการผิงไฟ มี ๑๐ ลิกขาบท

๑๕. ทิฏฐิวัรรค หมวดว่าด้วยความเห็น มี ๑๐ ลักขาบท

๑๖. ธรรมิการุค หมวดว่าด้วยผู้มีธรรม มี ๑๐ ลักขาบท

๕. ปาฏิเทศนียกัณฑ์ ตอนว่าด้วยปาฏิเทศนียะ

ปาฏิเทศนียะของภิกษุณี เป็นอสาธารณบัญญัติ มี ๘ ลักขาบท พระผู้มีพระภาคทรงปรารภภิกษุณีสงฆ์บัญญัติไว้ ในเมื่อเกิดเรื่องที่ไม่ดีไม่งามขึ้นในสงฆ์ ปรับอาบัติปาฏิเทศนียะแก่ภิกษุณีผู้ล่วงละเมิด ต่อไปนี้

๑. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทเนยใสที่ตัวเองขอมมา

๒. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทน้ำมันที่ตัวเองขอมมา

๓. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทน้ำผึ้งที่ตัวเองขอมมา

๔. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทน้ำอ้อยที่ตัวเองขอมมา

๕. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทปลาที่ตัวเองขอมมา

๖. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทเนื้อที่ตัวเองขอมมา

๗. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทนมสดที่ตัวเองขอมมา

๘. ภิกษุณีไม่เป็นใช้ ฉันทนมสัสมที่ตัวเองขอมมา

ภิกษุณีเหล่านี้ต้องอาบัติปาฏิเทศนียะ

๖. เสขยิกัณฑ์ ตอนว่าด้วยเสขียะ ๗๕ ลิกขาบท

เสขยิกัณฑ์ ว่าด้วยเรื่องที่ควรสำเหนียก แบ่งเป็น ๗ วรรค คือ

๑. ปริมัททลวรรค หมวดว่าด้วยการนุ่งห่มให้เรียบร้อย มี ๑๐ ลิกขาบท

๒. อุชัคคมิกวรรค หมวดว่าด้วยการหิวระะ มี ๑๐ ลิกขาบท

๓. ชัมภกตกวรรค หมวดว่าด้วยการเท้าสะเอว มี ๑๐ ลิกขาบท

๔. ลักกัจจวรรค หมวดว่าด้วยความเอื้อเฟื้อ มี ๑๐ ลิกขาบท

๕. กพพวรรค หมวดว่าด้วยคำขำ มี ๑๐ ลิกขาบท

๖. สุรุสุรวรรค หมวดว่าด้วยการฉันดังซู้ดๆ มี ๑๐ ลิกขาบท

๗. ปาทุกวรรค หมวดว่าด้วยเชียงเท้า มี ๑๐ ลิกขาบท

เสขียะ ๗๕ เป็นสาธารณลิกขาบททั้งหมด เนื้อความของแต่ละลิกขาบท มีนัยดังที่ได้แสดงไว้แล้วในเสขยิกัณฑ์ของภิกษุสงฆ์

๗. อธิกรณสมณะ ว่าด้วยวิธีระงับอธิกรณ์

คำว่า อธิกรณสมณะ ประกอบด้วยคำว่า “อธิกรณะ” แปลว่า เหตุ โทษ เรื่องราว คดีความ ในที่นี้หมายถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในสงฆ์ เป็นสิ่งที่สงฆ์จะต้องดำเนินการ และคำว่า “สมณะ” แปลว่า การระงับ การทำให้สงบ รวมเป็น “อธิกรณสมณะ” แปลว่า ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์ หรือวิธีการเพื่อระงับอธิกรณ์

อธิกรณสมณะ มี ๗ ประการ ได้แก่

๑. สัมมุขาวินัย ระงับในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ และพร้อมหน้าธรรม
๒. สติวินัย ระงับโดยประกาศสมมติให้ว่าเป็นพระอริยะผู้มีสติสมบูรณ์
๓. อมูหหวินัย ระงับโดยยกประโยชน์ให้ว่าต้องอาบัติในขณะเป็นบ้า
๔. ปฏิญญาตกรณะ ระงับตามคำรับของจำเลย
๕. เยภุยยลิกา ระงับตามเสียงข้างมาก
๖. ตัสสปาปิยลิกา ระงับโดยการลงโทษแก่ผู้ทำผิด
๗. ตินวัตถการกะ ระงับโดยการประนีประนอม

พระวินัยปิฎก เล่มที่ ๓

ภิกขุณีวิภังค์

จบ

